

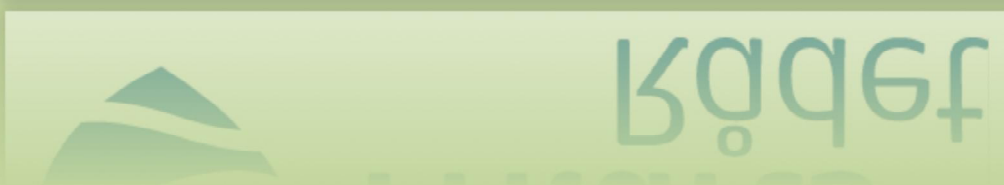
Friluftsliv i Folkeskolen

Oplæg til styregruppe

Friluftsrådet- Oktober 2013

**Friluft
Rådet**

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Kapitel 1 - Skolereform.....	4
Kapitel 2 – Fælles Mål.....	7
Natur/teknik.....	8
Matematik.....	15
Fysik/kemi	17
Biologi.....	18
Geografi.....	22
Idræt.....	26
Historie	32
Hjemkundskab.....	33
Kapitel 3 – Interviews	33
Fælles Måls potentiale.....	34
Fordele ved friluftsliv i skolen	35
Forudsætninger og barrierer for friluftsliv i folkeskolen	37
Kapitel 4 – Perspektivering til udlandet.....	41
Sverige.....	41
Norge.....	43
De engelsksprogede lande.....	45
Kapitel 5 - Afrunding	46
Spørgsmål på baggrund af reformen	46
Spørgsmål på baggrund af interviewene	46
Litteraturliste.....	48

Indledning

Denne rapport har til formål at afdække hvilke muligheder for at inddrage friluftsliv der viser sig i skolereformen anno 2013, samt status for friluftsliv i de aktuelle målsætninger for grundskolen. Rapporten indeholder desuden perspektiver, fra relevante fagpersoner, på hvilke udfordringer og muligheder der er for at inddrage friluftsliv i grundskolen. Derudover findes en perspektivering til udlandet, som skal belyse hvorledes der i andre lande inddrages friluftsliv i grundskolen. Endeligt opsummeres rapporten i punktform, med dertil knyttede spørgsmål, som kan danne udgangspunkt for styregruppens videre arbejde.

Rapporten skal danne udgangspunkt og være til inspiration for den styregruppe under Friluftsrådet, som skal udarbejde endelig anbefalinger og idekatalog, der skal præsenteres for Ministeriet for Børn og Undervisning, kommuner og uddannelsesordførere på en konference i starten af 2014.

Der anvendes undervejs i rapporten udtrykket friluftsliv. Friluftsliv skal i denne sammenhæng ikke alene tænkes som et selvstændigt mål og aktivitet, men også forstås som læring der inddrager naturen og bruger den som ramme for at opnå faglige og sociale mål, og som undervisning der ved at inddrage naturen bidrager til naturformidling.

Kapitel 1 - Skolereform

Fokus for reformen

I det følgende fremgår, hvilke ændringer og tiltag der indgår i folkeskolereformen, som kan have relevans for mulighederne for at inddrage friluftsliv i skolen. Underpunkterne er forfatterens egne og skal understrege punkternes relevans for friluftsliv.

Friluftsliv kan understøtte følgende målsætninger

- En længere og mere varieret skoledag med varierede undervisningsformer (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 2).
- *"(...)varierede og differentierede læringsformer, der udfordrer både fagligt stærke og fagligt svage elever, praktiske og anvendelsesorienterede undervisningsformer, der åbner skolen mod den omgivende verden, (...)"* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 3)
 - inddragelse af friluftsliv som en ramme for at opnå faglige mål kan ses som en måde til at skabe varierede undervisningsformer der skaber nye udfordringer for både fagligt svage og stærke børn.
- Alternative læringsmiljøer, praksis og handlingsorienteret undervisning (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 9)
 - naturen kan inddrages som et alternativt undervisningsmiljø og kan indbyde til handlingsorienteret undervisning.
- Kobling mellem teori og praksis (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 2)
 - naturen kan give muligheder for undersøgelser, hvor teori kan kobles med praksis.
- Forbedret undervisningsmiljø
 - undervisning ude kan byde på masser af frisk luft og kan nedsætte støjbekymringen.
- Flere elever skal efter endt folkeskolegang gennemføre en ungdomsuddannelse. (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 2)
 - friluftsliv kan virke som en introduktion til visse erhvervsuddannelser

Friluftsrådet og dets medlemsorganisationer kan potentielt understøtte følgende målsætninger

- Åbne skolen for omverden: *"Der skal skabes en større inddragelse af det lokale idræts-, kultur- og foreningsliv i skolen, ved at kommunerne forpligtes til at sikre et samarbejde."* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 8) Dette

skal fremme at eleverne i højere grad stifter bekendtskab med foreningslivet og de muligheder, som foreningslivet rummer (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 9).

- Bevægelse og motion (45 min. dagligt) *"Det kan fx ske ved korte sekvenser af bevægelsesaktiviteter som morgenløb, boldspil eller lignede, større og kontinuerlige aktiviteter fx i samarbejde med foreningsliv som idrætsforeninger, kulturforeninger mv., eller ved at bevægelse bruges pædagogisk til at arbejde med fagenes indhold."* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 6)
 - her kan friluftsliv dels gøres til en del af de 45 minutters motion, dels kan friluftsrådets medlemsorganisationer bidrage med samarbejde.

Rammer der kan fremme mulighederne for friluftsliv

- *"(...) ny tid til understøttende undervisning, som skal supplere og understøtte den fagopdelte undervisning i den øvrige del af skoledagen."* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 3)
 - den understøttende undervisning skal bruges til at arbejde med en række elementer, der har betydning for, at eleverne får mere ud af den fagopdelte undervisning. Den understøttende undervisning kan eksempelvis muliggøre inddragelsen af mere tidskrævende friluftsliv.
- Der lægges op til inddragelse af pædagoger og andre medarbejdere med relevante kompetencer: *"De vil fx kunne støtte og supplere læreren i de fagopdelte timer og vil kunne varetage understøttende undervisning alene med eleverne."* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 18)
 - noget af den understøttende undervisning kan eventuelt foregå i det fri og fagpersoner fra eksempelvis friluftsrådets medlemsorganisationer kan bidrage med kompetencer.
- *"Den længere tid i skolen gør det muligt at sikre, at alle børn er fysisk aktive og får bevæget sig hver dag, (...)"* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 3)
 - mere tid i skolen kan gøre det lettere at inddrage friluftsliv, som ofte opfattes som tidskrævende.
- *"Indførelse af valgfag fra 7. Klasse med to lektioner om ugen"* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 4)
- *"Der åbnes for, at kommunalbestyrelsen kan godkende, at der tilbydes undervisning i valgfag, der ligger ud over de valgfag, der findes Fælles Mål for, (...)"* (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 12)
 - et valgfag kunne eksempelvis være friluftsliv. Friluftsrådet kunne i samarbejde med dets medlemsorganisationer udarbejde en beskrivelse af et sådant valgfag.

Der lægges op til en forenkling og præcisering af fælles mål. Det skal blandt andet gøres tydeligere, hvilke metoder der ønskes anvendt. Det vil således være oplagt at tale for metoder, der kan fremme friluftsliv.

Kapitel 2 – Fælles Mål

Målsætninger med relevans for friluftsliv

I det følgende fremgår, i skematisk form og inddelt efter fag, hvilke trin- og slutmål der kan have relevans for implementering af friluftsliv i grundskolen.

I forlængelse af de udvalgte mål er der af forfatteren tilføjet kommentarer, der skal klargøre, hvorledes disse mål kan sættes i relation til friluftsliv, samt eksempler på former for friluftsliv det kan have særlig relevans for. Kommentarerne kan ligeledes have karakter af anbefalinger i forhold til eksempelvis ændring af formuleringer, der kan tydeliggøre muligheden for friluftsliv. Derudover er der anført medlemsorganisationer, for hvem de givne mål kunne have særlig interesse – der kan med *stor sandsynlighed* tilføjes mange flere.

Indledende til hvert fag er der udover uddrag af fagets formål også beskrevet eventuelle forhold i reformudspillet, som får betydning for faget.

De følgende trin- og slutmål er udvalgt med baggrund i at de enten:

- Indbyder eller opfordrer til friluftsliv
- Arbejder med viden der kan have relevans for udøvelse af friluftsliv
- Omhandler naturpleje og eller brugen af naturen som en forudsætning for dyrkelse af friluftsliv

Understregninger er forfatterens egne og fremhæver blot ord og vendinger af særlig væsentlig karakter.

Forenkling og præcisering af Fælles Mål

De aktuelle trin- og slutmål skal omskrives og der lægges op til forenkling og præcisering. Da der netop er tale om forenkling og præcisering og ikke umiddelbart deciderede ændringer, inddrages de eksisterende trin- og slutmål i denne rapport. Nedenstående skal således ses som en slags indledende øvelse, der kan forbedre Friluftsrådets og dets medlemsorganisationers evne til at sætte friluftsliv i relation til skolens målsætning.

Arbejdet med forenkling og præcisering af Fælles Mål forløber således:

- 10. Oktober 2013: Kick-off seminar
- Oktober 2013– April 2014: Arbejdsgrupperne¹ arbejder med målene
- April- Juli 2014: Målene behandles politisk
- Starten af skoleåret 14/15: De endelige mål er klar

¹ Arbejdsgrupperne består af skoleledere, lærere, fagkonsulenter, forskere og lærere. Til hvert fag er knyttet en arbejdsgruppe.

Natur/teknik

Fagets formål

"Undervisningen skal vedligeholde og fremme elevernes glæde ved at beskæftige sig med natur, teknik, livsbetingelser og levevilkår samt deres lyst til at stille spørgsmål og lave undersøgelser både inde og ude."(Natur/teknik, 2009, p. 3)

"Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler forståelse for samspillet mellem menneske og natur i deres eget og fremmede samfund samt ansvarlighed over for miljøet som baggrund for engagement og handling." (Natur/teknik, 2009, p. 3)

Faget og reformudspillet

Af reformudspillet fremgår det i øvrigt, at det vejledende timetal ønskes forhøjet på 2. og 4. klassetrin med én lektion om ugen.

Der kunne i forbindelse med Natur/Teknik på alle trin tales for, at der i højere grad lægges op til *undersøgelse og kunnen* frem for eksempelvis *kende til/kendskab*, særligt når der er tale om *den nære omverden*. En ændring fra kendskab til undersøgelse vil desuden tydeliggøre metodevalget, hvilket stemmer overens med et ønske om tydelighed af hvilke metoder eleverne skal tilegne sig. (Regeringen, 2011, p. 10)

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål N/T	Muligheder	Organisation
Indskoling Efter 2. klasetrin	“undersøge hverdagsfænomener, herunder farver, lys og lyd”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Fx naturens lyde, lugte og smage	(Dansk Ornitologisk Forening, 4H, Danske Baptisters Spejderkorps, De Grønne Pigespejdere, De Gule Spejdere, Det danske Spejderkorps, Frivilligt Dreng- og pigeforbund, Sct. Georgs Gilderne i Danmark, KFUM Spejderne i Danmark*) * Fremover omtales de syv spejderforbund for nemheds skyld som 'spejderforbundne'.
	“beskrive udvalgte dyr og planter fra nærområdet, kende deres navne og kunne henføre dem til grupper”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	<i>Beskrive</i> kan her ændres til <i>undersøge</i>	(4H, spejderforbundne)
	“kende udvalgte planter og dyrs livscyklus gennem året”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Der kunne her tilføjes <i>undersøge</i> . Man kunne eksempelvis lave tilbagevendende observationer i naturen.	(Biologforbundet, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, Natur og ungdom, Naturvejlederforeningen)
	“kunne beskrive en plante ved rod, stængel, blad og blomst”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Her kunne tilføjes <i>undersøge</i>	(Biologforbundet, Natur og Ungdom, 4H, Naturvejlederforeningen)
	“kende naturområder, hvor navngivne planter og dyr lever”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Kendskab til fx mulighed for vildt- eller svampejagt	(Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, Naturvejlederforeningen, Natur og Ungdom)
	“kende menneskets sanser og enkle regler for sundhed”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Sanse naturen: fx høre fugle, smage skovsyrer, gå med bare tæer)	(Danske Naturister, Dansk Naturist Union, Biologforbundet)
	“kende menneskets sanser og enkle regler for sundhed”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Sanse naturen: fx høre fugle, smage skovsyrer, gå med bare tæer)	(Danske Naturister, Dansk Naturist Union, Biologforbundet)

	“kunne forbinde de forskellige årstider med vigtige begivenheder i naturen”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Fuglemigration, dyreunger, vækster i skoven etc.	(Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, spejderforbunde, Landboudom, 4H)
	“undersøge enkle forhold vedrørende vejret, herunder temperatur og nedbør”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Undersøge indbyder potentielt til friluftsliv	(Geografforbundet, Biologforbundet)
	“beskrive vigtige funktioner og steder i lokalområdet: hvor vi bor, hvor vi handler, hvordan vi kommer rundt, hvor vi arbejder, og hvor der er natur”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Kendskab til naturområder er en forudsætning for at kunne dyrke friluftsliv	(Naturvejlederforeningen. Geografforbundet, Dansk Friluftsliv)
	“kende enkle kort, enkle signaturer og verdenshjørnerne.”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Mulighed for at orientere sig i naturen. Indbyder potentielt til kompasøvelser i naturen.	(Dansk Orienteringsforbund, Dansk Vandrelaug, Geografforbundet, spejderforbundne)
	Den fjerne omverden		
	“kende udvalgte dyr og planter fra forskellige naturområder”(Natur/teknik, 2009, p. 5)		(WWF Verdensnaturfonden)
	Menneskets samspil med naturen		
	“tage hensyn til planter, dyr og natur og vise det gennem egen adfærd ved ikke at kaste affald i naturen, og når der holdes smådyr i fangeskab”(Natur/teknik, 2009, p. 5)	Viden om natur- og dyrepleje som en forudsætning for friluftslivsaktivitet	(WWF Verdensnaturfonden Dyrenes Beskyttelse, Dansk Ride Forbund, Dansk Kennel Klub)
Mellemtrin Efter 4. klassetrin			
	Den nære omverden		

	“kende flere navne på dyr og planter samt de vigtigste kendetegn, der henfører dem til systematiske grupper”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Fx kendskab til forskellige typer af fugle og fisk	(Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Fritidsfisker-forbund, Danmarks Sportsfiskerforbund)
	”kende dyrs og planters forskellige levesteder og livsbetingelser, herunder behov for føde, luft, lys, vand og temperatur”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Fx kendskab til fersk og saltvandsfisks levesteder eller fugles migration	(Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Fritidsfisker-forbund, Danmarks Sportsfiskerforbund, Naturvejlederforeningen, Biologforbundet, Natur og Ungdom)
	“beskrive enkle og vigtige regler for sund levevis”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Herunder fx fordelene ved friluftslivsaktiviteter	(Dansk Friluftsliv, spejderforbundne, 4H)
	“bruge enkle fagudtryk i beskrivelsen af vejriagttagelser, herunder temperatur, vindstyrke, nedbør og sigtbarhed”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Forudsætning for fx forskellige former sejlsads	(Danmarks Fritidssejlere, Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Sejlunion, Danske Tursejlere, Havkajakroerne,)
	“kunne anvende enkle kort, faglige signaturer og verdenshjørnerne.”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Forudsætning for fx orientering i naturen	(Danske Orienteringsforbund, Geografforbundet)
	Den fjerne omverden		
	“kende geografiske forhold, der er karakteristiske for udvalgte regioner og lande i vores egen verdensdel, herunder kunne aflæse vigtige oplysninger om landets natur”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Forudsætning for at vide hvor udvalgte friluftslivsaktiviteter kan dyrkes. Fx skiløb	(Danmarks Skiforbund, Geografforbundet)
	“kende månens bevægelse omkring Jorden og Jordens bevægelse omkring solen og forbinde dette med oplevede dagligdags fænomener, herunder årets og døgnets længde og kvartiden på månens	Her kan tilføjes <i>undersøge</i> således at der eksempelvis lægges op til at lave et solur	(spejderforbundne, Natur og Ungdom, Naturvejlederforeningen)
	“kende månens bevægelse omkring Jorden og Jordens bevægelse omkring solen og forbinde dette med oplevede dagligdags fænomener, herunder	Her kan tilføjes <i>undersøge</i> således at der eksempelvis lægges op til at lave et solur	(spejderforbundne, Natur og Ungdom, Naturvejlederforeningen)

	Menneskets samspil med naturen		
	“give eksempler på naturanvendelse og naturbevarelse lokalt og globalt, herunder skovdrift, landbrug og fredning”(Natur/teknik, 2009, p. 6)	Kendskab til naturpleje og – bevaring som en forudsætning for friluftslivs-aktiviteter.	(Landboungdom, Naturvejlederforeninge, Danmarks Sportsfiskerbund, Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Fritidsfiskerforbund)
	Arbejds måder og tankegange		
	“gennemføre og beskrive undersøgelser og eksperimenter”(Natur/teknik, 2009, p. 7)	der kunne tilføjes at undersøgelserne både skal foregå indendørs og udendørs. Jf. næste citat	
	“arbejde hensigtsmæssigt med forskellige undersøgelsesmetoder og udstyr indendørs og <u>udendørs</u> samt anvende faglig læsning”(Natur/teknik, 2009, p. 7)	Her fremgår det specifikt at der skal arbejdes udendørs	
Efter 6. Klasse trin			
	Den nære omverden		
	“sortere, udvælge og anvende materialer og stoffer, både syntetiske og naturskabte”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Her kunne der fx være tale om en ekskursion hvor eleverne indsamler forskellige materialer og sorterer dem.	(spejderforbundne, Biologforbundet, Natur og Ungdom)
	“kende til vigtige stoffers og materialers anvendelse, genbrug og kredsløb”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Et sådant kendskab er fx en forudsætning for at vide, hvad der må og ikke må efterlades i naturen.	(Miljøbevægelsen NOAH, WWF Verdensnaturfonden)
	“sammenholde forskellige danske planters og dyrs levesteder og deres tilpasning	Her kunne tilføjes <i>undersøge</i> .	(Biologforbundet, Dansk Ornitologisk Forening)

	“forbinde en plantes dele med deres hovedfunktioner, herunder blomst og frøsætning”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Her kunne tilføjes <i>undersøge</i> . Fx ved en "skolehave", hvor der sås blomster.	(Biologforbundet, Naturvejlederforeningen, Natur og Ungdom, 4H)
	“kunne sammensætte et sundt måltid og <u>vælge gode motionsformer</u> ”(Natur/teknik, 2009, p. 8)*	Friluftslivsaktiviteter kan her introduceres som motionsform.	(Dansk Friluftsliv, 4H, spejderforbundne)
	“anvende kort, både ældre og nye til informationssøgning om områdets udvikling, herunder gøre sig tanker om, hvordan lokalområdet kunne ændre sig.”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Her kunne drøftes hvordan der i lokalområdet kunne foretages ændringer der muliggør friluftslivsaktiviteter	(Landsforeningen for bygnings og landskabskultur, Geografforbundet)
	Den fjerne omverden		
	“sammenholde viden om regionale og globale mønstre med viden om levevilkår for mennesker, dyr og planter”(Natur/teknik, 2009, p. 8)		(WWF – Verdensnaturfonden)
	Menneskers samspil med naturen		
	“kende til skrevne og uskrevne regler om at færdes sikkert og hensynsfuldt i naturen”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Kendskabet er en forudsætning for friluftslivsaktiviteter	(Naturvejlederforeningen, Natur og Ungdom, spejderforbundne)
	“kende til forskellige natursyn og kunne redegøre for naturanvendelse og naturbevarelse lokalt og globalt og interesseudsætninger, der knytter sig hertil”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	fx landbrugets behov overfor friluftslivets behov	(Landboungdom, Miljøbevægelsen NOAH, Naturvejlederforeningen, Landsforeningen Praktisk Økologi)
	“give eksempler på bevarelse af naturområder og byudvikling”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Bevarelse af naturområder som forudsætning for friluftsliv	(Naturvejlederforeningen, Landsforeningen Kystkultur)

Udskoling			
	Den fjerne omverden		
	“beskrive og give eksempler på forhold, der har betydning for dyr og planter tilpasning til forskellige livsbetingelser, herunder vand, lys, næring, næringssalte og temperatur”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Kan eksemplificeres ved fuglemigration	(Dansk Ornitologisk Forening, Dansk amatør-fiskerforening, Dansk Fritidsfiskerforbund, Danmarks Sportsfiskerbund, Biologforbundet, Geografforbundet, Natur og Ungdom, Naturvejlederforeningen)
	“beskrive forhold, der har betydning for livets udvikling, herunder variation, ændring af levesteder og naturlig udvælgelse”(Natur/teknik, 2009, p. 8)	Fx bestanden af fisk og fugle	(Samme som ovennævnte)
Slutmål			
	Den nære omverden		
	“beskrive planter og dyr samt forklare deres funktioner, livsbetingelser og samspil med omgivelserne”(Natur/teknik, 2009, p. 4)	Her kunne tilføjes <i>undersøge</i>	(Samme som ovennævnte)
	“gøre rede for fænomener, der knytter sig til vejret og årstiderne”(Natur/teknik, 2009, p. 4)	fx kendskab til skovens vækster og dyrenes yngleperioder	(Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, Biologforbundet, 4H, Spejderforbundne, Natur og Ungdom, Naturvejlederforeningen)
	“kende og beskrive lokalområdet, bl.a. ved brug af kort og kunne anvende viden herom i andre sammenhænge.”(Natur/teknik, 2009, p. 4)		(Spejderforbundne, Dansk Vandrelaug, Dansk Orienteringsforbund)
	Den fjerne omverden		
	“finde ligheder og forskelle mellem levevilkår og livsbetingelser for planter, dyr og mennesker i det nære og det fjerne”(Natur/teknik, 2009, p. 4)		(Natur og Ungdom, Naturvejlederforeningen, Biologforbundet, Geografforbundet)

	“redegøre for dyr, planter og menneskers levevilkår og indbyrdes samspil forskellige steder på Jorden”(Natur/teknik, 2009, p. 4)		(WWF – verdensnaturfonden)
	“anskue fordelingen af land og hav, landskaber, klimazoner og plantebælter som regionale og globale mønstre”(Natur/teknik, 2009, p. 4)	fx kendskab til vindforhold eksempelvis passatvinde og orkansæsoner.	(Danske tursejlere, Danmarks Fritidssejlere, Dansk Sejlunion, Geografforbundet)
	Menneskets samspil med naturen		
	“færdes i naturen på en hensigtsmæssig og hensynsfuld måde”(Natur/teknik, 2009, p. 4)	Som en forudsætning for friluftsliv	(Naturvejlederforeningen, spejderforbundne, Dansk Friluftsliv)
	“kende til forskellige natursyn og beskrive eksempler på naturanvendelse og naturbevarelse samt interesse modsætninger knyttet hertil”(Natur/teknik, 2009, p. 4)	fx jægeren og orienteringsløberens modsatrettede interesser	(Danmarks Jægerforbund, Dansk Orienteringsforbund, Dansk Friluftsliv, Landboungdom, WWF-Verdensnaturfonden, Landsforeningen Praktisk Økologi)

Matematik

Fagets formål

”Formålet med undervisningen er, at eleverne udvikler matematiske kompetencer og opnår viden og kunnen således, at de bliver i stand til at begå sig hensigtsmæssigt i matematikrelaterede situationer vedrørende dagligliv, samfundsliv og naturforhold”.(Matematik, 2009, p. 3)

Faget og reformen

Matematik har i reformudspillet særligt fokus - sammen med læsning.

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organisation
Indskoling	“løse matematiske problemer knyttet til en kontekst, der giver mulighed for intuitiv tænkning, inddragelse af konkrete materialer eller egne repræsentationer (problembehandlingskompetence)”(Matematik, 2009, p. 6)	Fx udarbejde metoder der kan måle antallet af en given fugleart	Til de nedenstående mål er der ikke direkte knyttet organisationer, da der er tale om arbejdsmetoder, hvilket betyder at samtlige medlemsorganisationer kan bidrage
Mellemtrin			
	“løse matematiske problemer knyttet til en kontekst, der giver mulighed for intuitiv tænkning, inddragelse af konkrete materialer eller egne repræsentationer (problembehandlingskompetence)”(Matematik, 2009, p. 7)		
	“arbejde med enkle problemstillinger fra dagligdagen, det nære samfundsliv og <u>naturen</u> ”(Matematik, 2009, p. 8)		
Udskoling			
	“behandle eksempler på problemstillinger knyttet til den samfundsmæssige udvikling, hvori bl.a. økonomi, teknologi og <u>miljø</u> indgår”(Matematik, 2009, p. 10)	Fx beregning af vækst eller fald i antallet af torskefisk i danske farvande	
Slutmål			
	“anvende matematik knyttet til problemstillinger, der vedrører <u>natur</u> , samfund og kultur”(Matematik, 2009, p. 12)		
	“anvende matematik som værktøj til løsning af praktiske og teoretiske problemer på en alsidig måde”(Matematik, 2009,		
	“arbejde individuelt og sammen med andre om praktiske og teoretiske problemstillinger, bl.a. i projektorienterede		

Fysik/kemi

Fagets formål

“Undervisningen skal anvende varierede arbejdsformer og i vidt omfang bygge på elevernes egne iagttagelser og undersøgelser, bl.a. ved laboratoriearbejde.”

(Fysik/kemi, 2009, s. 3)

- der kan her tilføjes, at der både skal foretages laboratoriearbejde og undersøgelser i naturen

“Elevernes ansvarlighed over for naturen og brugen af naturressourcer og teknik skal videreudvikles, så de får tillid til egne muligheder for stillingtagen og handlen i forhold til spørgsmål om menneskets samspil med naturen – lokalt og globalt.” (Fysik/kemi, 2009, s. 3)

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organisation
Trinmål efter 8. Klassetrin			
	Fysikkens og kemiens verden		
	“anvende enkle fysiske begreber og sammenhænge i beskrivelsen af fænomener, der knytter sig til vejr og klima, herunder vands tilstandsformer, temperatur, tryk, luftfugtighed, gnidningselektricitet og vindhastighed (fælles med geografi)” (Fysik/kemi, 2009, p. 5)	Her kan tilføjes, at begreberne skal kendes på baggrund af praktiske erfaringer	(Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Sejlunion, Danmarks Fritidssejlere, Danske Tursejlere, Dansk Aeroklub, Dansk Svæveflyver Union)
	“		(Dansk Sejlunion, Dan
	”kende jordens og månens bevægelser og nogle af de virkninger, der kan iagttages på jorden, herunder års- tider,		(Dansk Sejlunion, Danmarks Fritidssejlere, Danske Tursejlere, Naturvejlederforeningen,

	tidevand og sol- og måneformørkelser”(Fysik/kemi, 2009, p. 5)		spejderforbundne)
Efter 9. Klassetrin			
	”beskrive vigtige forhold der har indflydelse på vejr og klima, herunder menneskelige aktiviteter (fælles med geografi)”(Fysik/kemi, 2009, p. 6)		(Geografforbundet, Miljøbevægelsen NOAH)

Biologi

Fagets formål

”Formålet med undervisningen i biologi er, at eleverne tilegner sig viden om organismer, natur, miljø og sundhed(...)”(Biologi, 2009, p. 3)

”Undervisningen skal udvikle elevernes interesse og nysgerrighed over for natur, biologi, naturvidenskab og teknik og give dem lyst til at lære mere.”(Biologi, 2009, p. 3)

”Elevernes ansvarlighed over for natur, miljø og sundhed skal videreudvikles, så de får tillid til egne muligheder for stillingtagen og handlen i forhold til spørgsmål om menneskets samspil med naturen – lokalt og globalt.”(Biologi, 2009, p. 3)

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organistaion
Udskoling Efter 8. Klassetrin			
	De levende organismer og deres omgivende natur		
	”kende udvalgte organismer og deres placering i fødekæder samt anvende begreber om deres livsytringer,	Her kunne tilføjes <i>undersøge</i> Således at der står: <i>kende og undersøge.</i>	((Biologforbundet*, Naturvejlederforeningen, Natur og Ungdom,

	herunder fødeoptagelse, respiration, vækst, formering og bevægelse” (Biologi, 2009, p. 5)		Landboungdom) *Biologforbundet er relevant og skal således indtænkes i forhold til samtlige af de udvalgte mål for Biologi.
	“beskrive udvalgte danske organismer og deres systematiske tilhørsforhold, bl.a. i kategorier af leddyr, bløddyr og hvirveldyr samt frøplanter og sporeplanter” (Biologi, 2009, p. 5)	Her kunne tilføjes <i>undersøge</i> .	(Samme som ovennævnte)
	Miljø og sundhed		
	“give eksempler på, hvordan livsstil og levevilkår påvirker menneskets sundhed” (Biologi, 2009, p. 5)	Herunder eksempelvis mulighederne for at kunne dyrke friluftslivsaktiviteter	(4H, Dansk Friluftsliv)
	“give eksempler og forklaringer på, at forskellige dyrkningsmønstre er afhængige af og har indflydelse på naturforholdene (fælles med geografi)” (Biologi, 2009, p. 5)		(Landboungdom, Landsforeningen for Praktisk Økologi)
	Biologiens anvendelse		
	“give eksempler på naturpleje og naturgenopretning” (Biologi, 2009, p. 5)	Naturpleje som en forudsætning for friluftslivsaktiviteter	(Naturvejlederforeningen, Natur og Ungdom, WWF Verdensnaturfonden)
	“give eksempler på, hvordan bæredygtig udvikling indgår som led i naturforvaltningen” (Biologi, 2009, p. 5)	Naturpleje som en forudsætning for friluftslivsaktiviteter	(Samme som ovenstående)
	“redegøre for udvalgte gruppers livscyklus, herunder insekter og		(Naturvejlederforeningen , Natur og Ungdom, Dansk Ornitologisk Forening)

	deres udvikling fra æg til voksen" (Biologi, 2009, p. 7)		
	"forklare sammenhængen mellem forskellige arters tilpasning i bygning, funktion og adfærd i forhold til forskellige typer af levesteder og livsbetingelser samt forholdet til andre organismer" (Biologi, 2009, p. 7)		(Dansk Ornitologisk Forening, Naturvejlederforeningen, Geografforbundet)
	Miljø og sundhed		
	"vurdere anvendelse af naturgrundlaget i perspektivet for bæredygtig udvikling og de interessemodsætninger, der knytter sig hertil (fælles med fysik/kemi og geografi)" (Biologi, 2009, p. 7)	Fx interessemodsætninger mellem konventionelt og økologisk landbrug	(WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH, Landboudom, Landsforeningen for Praktisk Økologi)
	"vurdere aktuelle løsnings- og handlingsforslag vedrørende miljø- og sundhedsproblemer samt analysere tilhørende interessemodsætninger." (Biologi, 2009, p. 7)	Fx vurdere forslag der vedrører mulighederne for at dyrke friluftslivsaktiviteter	(Samme som ovenstående)
	Biologiens anvendelse		
	"vurdere konsekvenser for dyr, planter og natur ved udvalgte produktionsformer, herunder konventionelle og økologiske" (Biologi, 2009, p. 7)		(Samme som ovenstående + Geografforbundet, Natur og Ungdom)
	"forklare den biologiske	Kendskab til naturpleje	(Naturvejlederforeningen)

	baggrund for udvalgte naturplejeindgreb og naturgenopretninger, herunder hensynet til biologisk mangfoldighed” (Biologi, 2009, p. 7)	som en forudsætning for friluftslivsaktiviteter	, Geografforbundet, Natur og Ungdom, WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH)
	Arbejds måder og tankegange		
	“opstille og afprøve naturfaglige hypoteser på baggrund af egne undersøgelser” (Biologi, 2009, p. 8)	Egne undersøgelser kunne fx foregå i det fri. Der kunne tilføjes et krav om at dele af undersøgelserne foregik udendørs.	
Slutmål			
	De levende organismer og deres omgivende natur		
	“kende og beskrive udvalgte organismer, deres systematiske tilhørsforhold, livsytringer og tilpasninger til forskellige livsbetingelser” (Biologi, 2009, p. 4)	Fx fugle og fisk. Her kunne desuden tilføjes <i>undersøge</i> .	(Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Fritidsfiskerforbund, Naturvejlederforeningen)
	Miljø og sundhed		
	“beskrive menneskers anvendelse af naturgrundlaget samt inddrage perspektiver for bæredygtig udvikling” (Biologi, 2009, p. 4)	Herunder friluftslivsaktivitetens betydning for naturen og hvorledes man bruger naturen hensigtsmæssigt	(WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH, Landboungdom, Landsforeningen Praktisk Økologi)
	Biologiens anvendelse		
	“vurdere forskellige interesser knyttet til syn på og anvendelse af dyr” (Biologi, 2009, p. 4)	Fx hesten som brugsdyr eller hobbydyr	(Dansk Ride Forbund, Dansk Islandshesteforening, Dansk Kennel Klub)
	“forklare vigtige principper for naturpleje og naturgenopretning” (Biologi, 2009, p. 4)	Naturpleje som forudsætning for friluftslivsaktiviteter	(Naturvejledeforeningen i Danmark, Danmarks Jægerforbund, WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH)
	Arbejds måder og		

	tankegange		
	“planlægge, gennemføre og vurdere undersøgelser og eksperimenter <u>i naturen</u> og laboratoriet” (Biologi, 2009, p. 4)	Her opfordres direkte til undersøgelser i naturen	

Geografi

Fagets formål

“Elevernes ansvarlighed overfor naturen og brugen af naturressourcer og teknik skal videreudvikles, så de får tillid til egne muligheder for stillingtagen og handlen i forhold til spørgsmål om menneskets samspil med naturen – lokalt og globalt.”(Geografi, 2009, p. 3)

Faget og reformen

Der kunne under ”Arbejds måder og tankegange” tydeliggøres at en vis del af undersøgelserne skal foregå udendørs.

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organisation
Udskoling			
Efter 8. klassetrin	Regionale og globale mønstre		
	“placere de væsentligste elementer i det globale vindsystem, herunder polarfronte, passatvinde og ITK (den intertropiske konvergenszone)”(Geografi, 2009, p. 5)	Kendskabet som en forudsætning for fx tursejlad	(Danske Tursejlere, Danmarks Fritidssejlere, Dansk Sejlunion, Geografforbundet*) *Geografforbundet er relevant og skal således indtænkes i forhold til samtlige af de udvalgte mål for Geografi.
	“beskrive det globale vandkredsløb”(Geografi, 2009, p. 5)	Herunder fx betydningen for fisks ynglesteder	(Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk Amatørfiskerforening, Dansk

	“beskrive og forklare Jordens inddeling i klimazoner og plantebælter og give eksempler på arters tilpasning til forskellige typer af levesteder og livsbetingelser (fælles med biologi)”(Geografi, 2009, p. 5)	Fx fugles tilpasning	(Dansk Ornitologisk Forening)
	Naturgrundlaget og dets udnyttelse		
	“give eksempler på is, vands og vinds erosions-, transport- og aflejringsformer og deres betydning for landskabers udformning”(Geografi, 2009, p. 5)	Fx ekskursioner til kyststrækning eller andet landskab af relevans	(Landsforeningen kystkultur, Landsforeningen for bygnings og landskabskultur)
	“kende til dannelsen af det danske istidslandskab og anvende enkle begreber til at beskrive landskabsformer, herunder hævet havbund, smeltevandsslette, moræne- og dødislandskaber”(Geografi, 2009, p. 5)	Fx ekskursioner til kyststrækning eller andet landskab af relevans	(Landsforeningen kystkultur, Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur)
	Arbejds måder og tankegange		
	“anvende kort og data som et væsentligt arbejdsredskab til at søge viden om og svar på geografiske spørgsmål som klimaændringer, landskabsdannelse, plantevækst, levevilkår, handel, bæredygtighed, infrastrukturer og fysisk planlægning”(Geografi, 2009, p. 6)		(Landsforeningen kystkultur, Landsforeningen for bygnings og landskabskultur, WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH)
	“kende til principper for korttegning og fremstilling af enkle kort på grundlag af <u>egne undersøgelser</u> ”(Geografi, 2009, p. 6)	<i>Egne undersøgelser</i> lægger op til fx ekskursion	(spejderforbundne)
	“kende til principper for korttegning og fremstilling af enkle kort på grundlag af <u>egne undersøgelser</u> ”(Geografi,	<i>Egne undersøgelser</i> lægger op til fx ekskursion	(spejderforbundne)

	<p>“foretage enkle geografiske undersøgelser, herunder vejrobservationer, jordbundsbestemmelser, stenbestemmelse, trafiktælling, infrastruktur, bykartering og bosætningsmønstre, informationssøgning og statistiske undersøgelser i lokalområdet og på <u>ekskursioner</u>”(Geografi, 2009, p. 6)</p>	<p>Der opfordres direkte til ekskursioner, som kan gå ud i naturen</p>	<p>(Naturvejlederforeningen, Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur)</p>
	<p>“kende til de vigtigste signaturforklaringer og begreber til forståelse af fysiske og tematiske kort til brug ved formidling”(Geografi, 2009, p. 6)</p>		<p>(Geografforbundet, Dansk Orienterings-Forbund, spejderforbundne)</p>
Trinmål efter 9. Klassetrin			
	Regionale og globale mønstre		
	<p>“sætte det globale vindsystem, det globale vandkredsløb og Jordens inddeling i klimazoner og plantebælter ind i sammenhænge”(Geografi, 2009, p. 7)</p>	<p>Fx i sammenhæng med fugle og fiskemigration</p>	<p>(Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Sportsfiskerbund, Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Fritidsfiskerforbund)</p>
	Naturgrundlaget og dets udnyttelse		
	<p>“vurdere anvendelser af naturgrundlaget i perspektivet for bæredygtig udvikling og de interessemodsætninger, der knytter sig hertil (<i>fælles med biologi og fysik/kemi</i>)”(Geografi, 2009, p. 7)</p>	<p>Fx interessemodsætninger mellem landbrugets og friluftslivets interesser</p>	<p>(WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH, Landsforeningen Praktisk Økologi, Landboungdom)</p>
	<p>“vurdere anvendelser af naturgrundlaget i perspektivet for bæredygtig udvikling og de interessemodsætninger, der</p>	<p>Fx interessemodsætninger mellem landbrugets og friluftslivets interesser</p>	<p>(WWF Verdensnaturfonden, Miljøbevægelsen NOAH, Landsforeningen Praktisk Økologi, Landboungdom)</p>

	Kultur og levevilkår		
	“forholde sig til de miljømæssige konsekvenser af samfundenes forbrugsmønstre og udnyttelse af naturgrundlag”(Geografi, 2009, p. 7)	Kendskab til naturgrundlaget som en forudsætning for friluftslivsaktiviteter	(Samme som ovenstående)
	Arbejds måder og tankegange		
	“analysere og begrunde aktuelle naturfænomener og mulige konsekvenser af menneskets udnyttelse af naturgrundlaget gennem arbejde med kort, data og <u>egne undersøgelser</u> – herunder energi, vejr, klima, naturkatastrofer, forbrug, fødevareforsyning, bæredygtighed og befolkningsforhold”(Geografi, 2009, p. 7)	Egne undersøgelser indbyder til friluftsliv	(Samme som ovenstående)
	“anvende viden om indsamling af måleresultater og registreringer i arbejdet med <u>egne oplevelser, iagttagelser og undersøgelser i natur- og kulturlandskabet</u> ”(Geografi, 2009, p. 8)	Egne oplevelser, iagttagelser og undersøgelser kan indbyde til friluftsliv	(Landsforeningen for bygnings og landskabskultur)
Slutmål			
	Arbejds måder og tankegange		
	“foretage undersøgelser, målinger og registreringer på grundlag af <u>egne iagttagelser og oplevelser i natur- og kulturlandskabet</u> ”(Geografi, 2009, p. 4)	Samme som ovenstående	

Idræt

Fagets formål

”Eleverne skal have mulighed for at opleve glæde ved og lyst til at udøve idræt og udvikle forudsætninger for at forstå betydningen af livslang fysisk udfoldelse i samspil med natur, kultur og det samfund og den verden, de er en del af. Eleverne skal opnå indsigt i og få erfaringer med vilkår for sundhed og kropskultur.” (Idræt, 2009, p. 3)

Faget og reformen

Der indføres en afsluttende prøve i idræt (Regeringen, 7. Juni 2013, p. 14). Såfremt friluftsliv gøres til en del af fagets målsætning, er det derfor også nødvendigt at overveje, hvorledes man vil kunne eksaminere eleverne i friluftsliv.

Som det fremgår nedenfor er det meget sparsomt med egentlige friluftaktiviteter på de yngste klassetrin. Der er således grundlag for at få tilføjet klare mål om at en del af idrætsundervisningen skal være af friluftslignende karakter, fx i form af dogmeatletik². Det forekommer desuden hensigtsmæssigt netop at introducere friluftaktiviteter så tidligt som muligt, således at eleverne får kendskab til forskellige former for aktivitet – herunder friluftslivsaktiviteter.

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organisation
Indskoling			
Efter 2. klassetrin			
	Kroppen og dens muligheder		
	“udføre enkle former for løb, spring og kast” (Idræt, 2009, p. 5)	Det kunne fx være ved at kaste en sten i havet eller springe over en bæk.	

² Grundtanken i dogmeatletik er at bringe atletikkens idrætsdiscipliner fra stadion og ud i naturen, hvor de eneste hjælpemidler er de materialer, naturen byder på og landskabet. Se iøvrigt naturstyrelsens hjemmeside for mere information om dogmeatletik.

http://www.naturstyrelsen.dk/pv_obj_cache/pv_obj_id_F166FF42B5A1C8A9A317CFF1C33ED7181840020/file/DogmeAtletikIntroduktion1.pdf

		(Dogmeatletik)	
	“kontrollere grundlæggende bevægelser, først og fremmest gå, løbe, hoppe, hinke, vende og dreje”(Idræt, 2009, p. 5)	I Sverige fremgår det af målsætningen at sådanne kundskaber skal øves både ude og inde.	(Dansk Vandrelaug)
	“udføre simple balancer og krydsfunktioner”(Idræt, 2009, p. 5)		(Dansk Cykle Union)
	“Samarbejde med en eller flere om at lege”(Idræt, 2009, p. 5)		(Børn og Ungdomspædagogernes Landsforbund, Landsforbundet DUI – Leg og virk
Mellemttrin			
Efter 5. klassetrin			
	Kroppen og dens muligheder		
	“beherske flere former for løb, spring og kast”(Idræt, 2009, p. 6)	Ved de følgende tre punkter gør det sig atter gældende, at det kan foreslås at aktiviteterne skal udføres udendørs og i naturterræn. (Dogmeatletik)	
	“udvise sikkerhed i balance og krydsfunktioner”(Idræt, 2009, p. 6)	Fx balancere på en træstamme, eller øvelser på cykel	(Dansk Cykle Union, Dansk Kano og Kajak Forbund, Havkajakroerne)
	“indgå i og skabe forskellige idrætslige lege sammen med andre”(Idræt, 2009, p. 6)		(Børn og Ungdomspædagogernes Landsforbund, Landsforbundet DUI – Leg og virk
	“kende opvarmningens formål og udførelse”(Idræt, 2009, p.6)	Relevant i forhold til friluftaktiviteter	
	“færdes i uderummet ved		(Dansk Orienterings

	hjælp af kort i kendt terræn”(Idræt, 2009, p. 6)		Forbund, Dansk Vandrelaug, Dansk Cykle Union)
	“kende til bjærgning og livredning”(Idræt, 2009, p. 6)	Relevant i forhold til friluftaktiviteter på vandet	(Danmarks Fritidssejlere, Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Sejlunion, Dansk Vandski Forbund, Danske Tursejlere, Havkajakroerne)
	“kende metoder til at sikre sig selv i vand.”(Idræt, 2009, p. 6)	Relevant i forhold til friluftsliv på vandet	(Samme som ovenstående)
	Idrættens kultur		
	“bidrage med ideer til idrætsaktiviteter, både ude og inde”(Idræt, 2009, p. 6)	Herunder eksempelvis friluftsliv	(Dansk Golf Union, Træskibssammenslutningen, Danmarks Fritidssejlere, Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Sejlunion, Dansk Vandski Forbund, Danske Tursejlere, Havkajakroerne, Dansk Cykle Union, Dansk Vandrelaug, Danmarks Skiforbund, Dansk Orienterings Forbund, Dansk Ride Forbund)
	“kende lokalområdets muligheder for idrætsudfoldelse”(Idræt, 2009, p. 6)	Herunder også mulighederne for friluftsliv	
Udskoling			
Efter 7. klassetrin			
	Kroppen og dens muligheder		
	“mestre koordineringen af kropslige bevægelser og bevægelsesmønstre”(Idræt, 2009, p. 7)	– fx ved kajakroning eller anden friluftslivsaktivitet der kræver koordinering.	(Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Havkajakroerne, Dansk Golf Union, Danmarks Skiforbund, Dansk Cykle Union, Dansk Ride Forbund)
	“organisere og	Det kan præciseres	(Landsforeningen DUI leg

	gennemføre forskellige idrætslige lege, spil og aktiviteter”(Idræt, 2009, p. 7)	at nogle af disse skal foregå i naturen	og virke)
	“kende til principper for opvarmning, udstrækning og nedkøling”(Idræt, 2009, p. 7)	Også relevant i forhold til friluftslivsaktiviteter	
	“planlægge og gennemføre orienteringsaktiviteter i <u>forskelligt terræn.</u> ”(Idræt, 2009, p. 7)	Forskelligt terræn indbyder til aktiviteter i det fri.	(Dansk Orienterings-Forbund, Dansk Cykle Union, Dansk Vandrelaug)
	Idrættens værdier		
	“kende forskellige motionsformer”(Idræt, 2009, p. 7)	Fx kendskab til friluftslivsaktiviteter som motionsform	(Dansk Golf Union, Træskibssammenslutningen, Danmarks Fritidssejlerne, Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Sejlunion, Dansk Vandski Forbund, Danske Tursejlerne, Havkajakroerne, Dansk Cykle Union, Dansk Vandrelaug, Danmarks Skiforbund, Dansk Orienterings Forbund, Dansk Ride Forbund)
	Idrættens kultur		
	“kende til lokalområdets foreningstilbud og mindre udbredte idrætsgrene”(Idræt, 2009, p. 7)	Herunder fx friluftsliv	(Samme som ovenstående)
Efter 9. Klassetrin			
	Kroppen og dens muligheder		
	“mestre tekniske færdigheder inden for løb, spring og kast”(Idræt, 2009, p. 8)	Atter kan det præciseres, at disse færdigheder delvist skal indlære i det fri.	
	“anvende grundlæggende principper for træningslære og elementær	Også af relevans for friluftslivsaktiviteter	

	skadesforebyggelse”(Idræt, 2009, p. 8)		
	“gennemføre orienteringsløb ved hjælp af kort og kompas”(Idræt, 2009, p. 8)		(Dansk Orienteringsforbund)
	“kende til og være fortrolig med sikkerhed i og på vand.”(Idræt, 2009, p. 8)	Relevant i forhold til friluftslivsaktiviteter på vandet	(Danmarks Fritidssejlere, Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Sejlunion, Dansk Vandski Forbund, Danske Tursejlere, Havkajakroerne)
	Idrættens værdier		
	“vurdere forskellige motionsformer”(Idræt, 2009, p. 8)	Herunder vurdere de særlige kvaliteter ved friluftslivsaktiviteter, samt værdien af friluftslivsaktiviteter som motionsform	
	Idrættens kultur		
	“undersøge muligheder for at etablere idrætslige aktivitetstilbud i lokalområdet”(Idræt, 2009, p. 8)	Herunder muligheden for at etablere friluftsliv	
	“afprøve enkelte af lokalområdets idrætstilbud – indenfor og udenfor foreningerne”(Idræt, 2009, p. 8)	Herunder friluftsliv	(Dansk Friluftsliv)
Slutmål			
Efter 9. Klassetrin			
	Kroppen og dens muligheder		
	“planlægge og gennemføre aktiviteter i <u>naturen</u> ”(Idræt, 2009, p. 4)		(Alle medlemsorganisationer)
	“bevæge sig med fortrolighed og omtanke i og på vand.”(Idræt, 2009, p. 4)	Forudsætning for friluftslivsaktiviteter på vandet	(Danmarks Fritidssejlere, Dansk Forening for Rosport, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk

			Sejlunion, Dansk Vandski Forbund, Danske Tursejlere, Havkajakroerne)
	Idrættens værdier		
	“erkende betydningen af livslang fysisk aktivitet”(Idræt, 2009, p. 4)	Herunder friluftaktiviteter som kan have særlige kvaliteter i forhold til livslang fysisk aktivitet.	(Samtlige medlemsorganisationer hvor der er fokus på fysisk aktivitet)
	Idrættens kultur		
	“bidrage med ideer til fysisk aktivitet i forskellige arenaer”(Idræt, 2009, p. 4)	Herunder fx aktiviteter i naturen som en ide til fysisk aktivitet.	(Samme som ovenstående)
	“orientere sig i og afprøve lokalområdets udbud af muligheder for fysisk udfoldelse”(Idræt, 2009, p. 4)	Herunder muligheder for friluftslivsaktiviteter	(Samme som ovenstående)
Efter 10. Klassetrin			
	Kroppen og dens muligheder		
	“vælge og anvende relevante træningsprogrammer og træningsformer”(Idræt, 2009, p. 9)	Herunder hvilken særlig relevans friluftslivsaktiviteter kan have som træningsform	(Samme som ovenstående)
	Idrættens værdier		
		Under dette punkt kunne der tilføjes et punkt der omhandler fordelene ved friluftsliv.	
	Idrættens kultur		
	“vurdere indhold og kvalitet i nye former for fysisk aktivitet”(Idræt, 2009, p. 9)	Herunder kvalitet og indhold ved friluftsliv	(Dansk Friluftsliv)
	“reflektere over muligheder for fysisk udfoldelse i forskellige arenaer.”(Idræt, 2009, p. 9)	Herunder fx mulighed for fysisk udfoldelse i naturen	(Samtlige medlemsorganisationer hvor der er fokus på fysisk aktivitet)

Historie

Fagets formål

"Ved at arbejde med udvikling og sammenhænge i det historiske forløb skal eleverne udbygge deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres viden om, forståelse af og holdninger til egen kultur, andre kulturer samt menneskers samspil med naturen."(Historie, 2009, p. 3)

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organisation
Melletrinnet			
Efter 4. klassetrin			
	Udviklings og sammenhængsforståelse		
	"Fortælle om spor fra fortiden i <u>lokalområdet</u> og gengive dem i tegning og dramaform.(Historie, 2009, s. 5)	Indbyder til ekskursioner fx ud i naturen	(Danmarks Kulturarvs Forening)
Efter 6. Klassetrin	Udviklings og sammenhængsforståelse		
	"kunne påvise udenlandsk indflydelse på udviklingen i Danmark på erhvervsmæssige og kulturelle områder" (Historie 2009, s. 6)	Eksempelvis betydningen af Danmark som søfartsnation	(Træskibs-sammenslutningen)

Under historie kunne der tilføjes noget om naturen som kilde til historie. En form for naturhistorie, men i modsætning til den traditionelle form for naturhistorisk tilgang skal der være tale om en mere fortællende (og intuitiv) tilgang frem for en eksperimenterende og naturvidenskabelig tilgang.

Hjemkundskab

Fagets og reformen

Faget ændrer navn til madkundskab

Trin- og slutmål

Klassetrin	Fælles Mål	Muligheder	Organisation
Slutmål Efter 4./5./6./7. klassetrin			
	Kultur - æstetik - livskvalitet Madlavning og måltider		
	“sammensætte og tilberede enkle retter og måltider, der er kendetegnende for <u>forskellige situationer, historiske perioder og kulturer</u> ”(Hjemkundskab, 2009, p. 4)	Her kunne der fx arbejdes med mad over bål eller rygeovn, således at madlavningen foregår ude i naturen.	(Sagnlandet Lejre, 4H, spejderforbundne)
	“få en forståelse af fødevarers vej fra jord til bord (oprindelse, sæson, produktion, distribution, indkøb, anvendelse og bortskaffelse)”(Hjemkundskab, 2009, p. 4)	Her kunne arbejdes med indsamling af fx bær og svampe.	(LandboUngdom, 4H, spejderforbundne)
	”arbejde praktisk, eksperimenterende og håndværksmæssigt”(Hjemkundskab, 2009, p. 4)	Atter kunne der arbejdes med madlavning i naturen.	

Opsummering

Der opfordres til at der flere steder tilføjes *undersøgelser* frem for blot kendskab eller viden om. Desuden kan det præciseres, at en vis del af undersøgelserne skal foregå udendørs. Derudover er det også en mulighed, at der under ”*Arbejds måder og tankegange*” i flere af fagene tilføjes, at der skal indtænkes relevante organisationer.

Kapitel 3 – Interviews

Som en del af denne afrapportering er der foretaget en række telefoniske interviews. Der har til hvert interview været udarbejdet en målrettet spørgeguide, således har alle informanter ikke fået de samme spørgsmål. Overordnet har formålet været at afdække, hvilke muligheder og udfordringer de forskellige informanter ser i forhold til at inddrage friluftsliv i folkeskolen, samt hvilke tiltag og ændringer de finder nødvendige, hvis friluftsliv skal integreres i folkeskolen. Der refereres i det følgende til de enkelte informanter. Det er væsentligt at bemærke, at referencerne *ikke* er direkte udsagn, men i stedet et udtryk for forfatterens samlede forståelse af informanternes budskaber.

Informantprofiler

Niels Kolstrup: Skoleleder/fællesleder på Udefriskolen i Lemvig. Har desuden arbejdet med integration af friluftsliv i folkeskolen siden 1998.

Marianne Fløe Hestbjerg: Skoleleder på Naur Sir Skole – folkeskole i Holstebro kommune. Skolen er udeskole og har udeundervisning.

Rikke Christine Stobbe: Fagkonsulent ved Undervisningsministeriet i idræt.

Keld Nørgaard: Fagkonsulent ved Undervisningsministeriet i geografi, biologi og natur/teknik.

Peter Bentsen: Har skrevet Ph.d.-projekt om udeskole ved Skov og Landskab og er i dag seniorforsker ved Steno Center for Sundhedsfremme. Der henvises desuden til interviewet med Peter Bentsen i Kapitel 3 under afsnittet 'De engelsksprogede lande'.

Karen Barfod: Lektor ved læreruddannelsen og HF Nørre Nisum. Afholder udeskolekursus.

Fælles Måls potentiale

Friluftsliv og de aktuelle trin- og slutmål: Marianne Fløe Hestbjerg og Niels Kolstrup peger på, hvorledes en stor del af de trin- og slutmål der eksisterer i dag sagtens kan opfyldes med friluftsliv som ramme. Keld Nørgaard nævner desuden, at det faktisk er en forudsætning at komme ud i undervisningen i natur/teknik, hvis man som lærer skal leve op til de aktuelle trin- og slutmål. Samtidig vurderer Peter Bentsen, at mange lærere synes, at det kan være svært at nå at inddrage friluftsliv, med de

mange mål der findes indenfor fagene - særligt på mellemtrinnet og i udskolingen. Det er således Peter Bentsens opfattelse, at der primært inddrages friluftsliv i indskolingen, hvor lærerne i mindre grad føler sig pressede af at skulle leve op til målsætningerne. Desuden vurderer Peter Bensten, at hvis friluftsliv skal have en fast plads i folkeskolen, så skal det indskrives som en del af Fælles Mål, ligesom man har gjort det i idrætsfaget i for eksempel Norge og Sverige.

Den uintenderede læring: Niels Kolstrup peger på, at den "parallelle" læring der sker, når man er ude og oplever en stor sansestimulering. Han forklarer at jo mere komplekse situationer, jo større chance er der for, at nogle elever samler noget op. Med den komplekse læringssituation lærer eleverne ikke nødvendigvis kun det tilsigtede, i stedet lærer de hver deres. Desuden er en stor del af læringen intuitiv, og der bliver således tale om, at eleverne i første omgang opnår en form for tavs viden. De forstår i første omgang tingene intuitivt, men de kan have svært ved at omsætte erfaringerne til ord.

Vejledende målsætning der giver mulighed for at udnytte elevens potentiale:

Niels Kolstrup vurderer, at fagenes målsætninger som sådan er udmærkede, men at der kræves en anden forståelse af dem. Han mener, at man snarere bør se dem som pejlemærker, da eleverne har forskellige udgangspunkter. Nogle elever vil blot nærme sig målene, mens andre vil nå mere end blot de opstillede mål. Ifølge Niels Kolstrup bør det også være sådan, hvis ikke målene enten skal ekskludere nogle elever eller begrænse ambitioner på andre elevers vegne. Det må således handle om at have en målsætning, der er så fleksibel, at det er muligt at udfylde den enkelte elevs potentiale bedst muligt.

At knække koden til at inddrage naturen: At knække koden til at inddrage naturen:

Det at se hvorledes målsætningerne kan opfyldes i uderummet, og hvorledes uderummet kan være med til at højne bl.a. det faglige niveau, elevernes engagement og motivation, kræver ifølge Marianne Fløe Hestbjerg, at lærerne har en solid 'værktøjskasse'. Hun mener, at skolerne skal lære at bryde med det traditionelle klasselokale og bruge uderummet, her er en forudsætning dog at lærerne bliver klædt godt på med kurser mm. Lærerne skal altså, ifølge Marianne Fløe Hestbjerg, vende sig til de nye muligheder - med tiden bliver det lettere og lettere fordi undervisningsforløbene kan bruges eksemplarisk forklarer Marianne Fløe Hestbjerg. Hun beskriver, at det tager tid at integrere en sådan tænkning, og at det kræver, at man træffer en beslutning om at ville det. Samtidig fremhæver hun vigtigheden af, at udeundervisningen er målsat og intentionel.

Fordele ved friluftsliv i skolen

Friluftsliv som åbning til nye udfordringer og nye kundskaber: Den norske dr. Phillos og lektor Arne Nikolaisen Jordet beskriver i artiklen 'Uteskole som idé og som praksis', hvorledes skolen traditionelt har favoriseret de børn, som lærer gennem

hovedet: *"På denne måten lukker skolen dørene til kunnskap for mange elever som mislykkes i møtet med skolens indhold og praksisformer."*(Jordet, 2011). På samme måde peger Karen Barfod på, at friluftslivet giver nogle andre udfordringer end den traditionelle undervisning. Dette kan betyde, at eleverne ser hinanden i et nyt lys, og at elever, der eksempelvis har svært ved at honorere den traditionelle undervisning, viser sig som stærke i at hugge brænde eller ro i kajak. På samme måde beskriver Marianne Fløe Hestbjerg, at der er elever, der er stille i klassen og har svært ved at formulere sig, der pludselig har en masse at sige, når de kommer ud. Samtidig vil nogle af de elever, der har meget nemt ved at honorere den traditionelle klasseundervisning, blive udfordret, når de er ude, hvilket hun anser som en stor og væsentlig fordel ved at undervise i en anden ramme. Hun forklarer at i udeundervisningen får både lærere og elever nye roller og bliver udfordret.

Friluftsliv og inklusion: Niels Kolstrup peger på, at friluftsliv, i den form hvor der ikke blot er tale om nogle timers friluftaktiviteter men i stedet om længerevarende forløb med overnatning, kan have en gavnlig effekt overfor elever med særlige inklusionsbehov - for eksempel børn med ADHD eller autismespektrum forstyrrelser. Han forklarer, at mange af eleverne med særlige inklusionsbehov har sansemotoriske udfordringer og derfor har brug for tid, før de kan finde sig til rette i et naturligt læringsmiljø. Når eleverne så har fundet sig til rette, styrkes elevernes naturlige evner til at sortere i de mange indtryk stille og roligt. Niels Kolstrup oplever således, at friluftsliv, i den længerevarende form, giver den ro, som de børn der har det sværere i den traditionelle undervisning har brug for. Friluftslivet giver desuden eleverne en anden mulighed for at lære sammen med andre, fordi naturen skaber en fælles ro, således styrkes altså både den sociale og faglige læring.

Friluftaktiviteter og inklusion: Friluftaktiviteter i den mere kortvarende form, har ifølge Niels Kolstrup ikke på samme måde en gavnlig effekt overfor elever med særlige inklusionsbehov, med mindre der er tale om helt særligt tilrettelagte aktiviteter. Både han, Karen Barfod og Marianne Fløe Hestbjerg maner således til forsigtighed i forhold til friluftaktiviteter og udeundervisning for visse elever, som kan have svært ved den mere uforudsigelige ramme. Marianne Fløe Hestbjerg påpeger, at for nogle elever, for eksempel elever der har svært ved at sortere i sanseindtryk, kan der være rigtig mange indtryk, når de kommer ud. Derfor kræver det, at læreren er gode til at strukturere udeundervisningen, og i forhold til nogle opgaver kan det være en fordel at reducere i indtrykkene og skærme visse elever. Omvendt forklarer Marianne Fløe Hestbjerg, at det for nogle elever, der har udfordringer i det traditionelle klasselokale, kan være en kæmpe fordel at komme ud, hvor der er lidt højere til loftet.

Niels Kolstrup fremhæver desuden væsentligheden af, at der sondres mellem friluftsliv af den mere længerevarende form og friluftaktiviteter af mere kortvarende form. Han mener, at det er helt afgørende at der også didaktisk foretages adskilte overvejelser om de to former, da man ellers risikerer at fejle med at inddrage begge former.

Karen Barfod peger desuden på, at elever fra andre kulturer kan have et andet forhold til friluftsliv, og at der kan være elever, som ikke har en given forståelse af friluftsliv som noget positivt. Det betyder, at disse elever på en anden måde skal forberedes til friluftslivet.

Den sanselige oplevelse giver læringen en knag: Niels Kolstrup beskriver, hvorledes de mange sansestimuleringer, som friluftslivet byder på, gør det lettere at huske og bruge læringen. Ved at eleverne for eksempel står ude i vandkanten og på engelsk beskriver deres sanseindtryk, er der større sandsynlighed for, at eleverne husker udtrykkene, men også at de er i stand til at bruge sproget i en senere situation. På samme måde forklarer Marianne Fløe Hestbjerg, at det at eleverne er ude og bruger deres sanser, gør at de husker bedre, og hun peger på, at dette også er veldokumenteret. Arne Nikolaisen Jordet refererer desuden til Lars- Erik Bjørklunds doktorgradshandling "Från novis til expert", hvor han henviser til, at nyere neurobiologisk forskning viser: *"(...)at oplevelser og sanseimpulser "lagres" på en anden måde og et andet sted i hjernen enn teoretisk kunnskap. Det gir flere "knagger" å henge kunnskapene på"*(Jordet, 2011). Samtidig skriver Jordet, at det er væsentligt, at denne viden omsættes til en bæredygtig didaktik. Skal dette ske, er der ifølge Jordet brug for didaktisk forskning.

Det man arbejder for, husker man: Niels Kolstrup beskriver, hvorledes friluftslivet på en anden måde kræver, at eleverne arbejder. Denne arbejdsindsats er med til at eleverne på en anden måde oplever en glæde ved at nå mål og husker dem og desuden giver eleverne en anden indsigt. Han henviser til den norske "op af bakke pædagogik", som betyder, at man eksempelvis husker og værdsætter udsigten fra en bjergtop på en helt anden måde, hvis man selv er gået derop. Friluftslivet, og det problemorienterede arbejde det indbyder til, giver således en fordybelse, der gør det muligt for eleverne at nå læringsmål på en helt anden måde. Således byder friluftslivet på en række arbejdsformer, der indbyder til langt mere end blot en teoretisk tilgang, og med det problemorienterede arbejde bliver der mulighed for ikke blot at reproducere. Marianne Fløe Hestbjerg peger desuden på, at udeundervisningen ligger op til, at børnene skal skabe nogle teser og eksperimenter og undersøge. Ifølge hende er det at blive engageret i læreprocessen en god måde at lære på. Hun forklarer, at eleverne eksempelvis kan formulere nogle teser i forhold til det de arbejder med. De kan stille spørgsmålet, hvorfor er der nogle planter, der kan tåle salt og nogle der ikke kan? Og så kan de undersøge hvorfor. Eleverne kan blive mere eksperimenterende og undersøgende i underrummet. De kan selv arbejde sig frem til nogle pointer frem for, at læreren leverer pointerne.

Forudsætninger og barrierer for friluftsliv i folkeskolen

Struktur, kultur og klar målsætning: Marianne Fløe Hestbjerg fremhæver væsentligheden af, at det at være ude kræver en klar struktur og en klar målsætning med det at være ude. Hun fortæller dog, at når først børnene kender strukturen, så

går det lettere. Keld Nørgaard peger også på væsentligheden af, at man skal ud med et formål. Således er det altså væsentligt, at friluftsliv ikke i sig selv bliver et mål, men snarer en ramme og forudsætning for at opfylde fagenes mål.

Friluftsliv tager tid: Niels Kolstrup forklarer, at friluftsliv tager tid. Skal man opnå den fulde glæde af friluftsliv, skal man engang imellem ud at være i naturen i længere tid af gangen, så man eksempelvis oplever følelserne af at være træt, kold eller sulten, fortæller Niels Kolstrup. Han henviser i denne forbindelse til, hvorledes lærernes arbejdstidsopfattelse gør det svært at lave de længerevarende forløb. Karen Barfod beskriver at friluftslivet i folkeskolen i dag har en tendens til at være af meget sporadisk karakter. Der er ikke mulighed for de længerevarende forløb, og friluftslivet ender ofte med at være af mere formel karakter, hvor der ikke er så meget tid til fordybelse. Rikke Christine Stobbe oplever ligeledes, at tiden kan være en begrænsende faktor for friluftsliv. Hun nævner, hvorledes det, med skolereformens hensigt om at inddrage 45 minutters daglig bevægelse, ville være hensigtsmæssigt, hvis disse blev lagt i forlængelse af idrætstimerne, således at der er ekstra tid til, at man eksempelvis kan nå ud i skoven.

Fagenes organisering: Det er Niels Kolstrups erfaring, at det er organiseringen af fagene og timerne, der stiller sig i vejen for friluftsliv, snarere end at det er de fysiske muligheder. Keld Nørgaard peger på, at det med det lave ugentlige timetal i de naturfaglige fag er svært at nå at komme ud. Han foreslår, at de naturfaglige fag samles på en dag i ugen, således at der i samarbejde mellem de naturfaglige fag kan arrangeres ture ud. Ved at samle fagene vil der desuden være mulighed for at skabe sammenhæng mellem fagene. Marianne Fløe Hestbjerg fortæller, hvorledes de på Naur Sir Skole har god erfaring med på 7. Klasse trin at samle de naturfaglige fag på en dag. Det at samle fagene giver tid til fordybelse og skaber sammenhæng mellem fagene. Desuden peger Niels Kolstrup på, at det at ændre lærernes indstilling til friluftsliv kræver at lærerne i mindre grad føler sig forpligtede til at læse et fast antal timer i de enkelte fag. I stedet mener han, at man bør fokusere på, hvad børnene lærer og ikke på hvor mange timer de bliver undervist i et givent fag.

Tværfaglighed: Rikke Christine Stobbe vurderer, at der ikke er tradition for at arbejde tværfagligt i faget idræt, omend hun ser, at der er nogle gode muligheder for det, hvilket også vil lette mulighederne for at inddrage friluftsliv. Niels Kolstrup ser netop tværfaglighed på tværs af alle fag i en ramme af friluftsliv, som den optimale måde at tilgodese børns behov for, at lære med krop, bevægelse og masser af sanseindtryk. Niels Kolstrup bryder sig ikke om at fokusere så ensidigt på naturfagene i friluftsliv. Han foretrækker at flere eller alle fag, i større eller mindre omfang, bidrager med timer til et antal tværfaglige udeskoledage i årsplanen. På disse udeskoledage kan eleverne udemærket lære alle skolens fag, men på mange andre måder end når de er inde på skolen.

Kvalificeret friluftsliv kræver kvalificerede lærere: Karen Barfod peger på, at det at indføre friluftsliv i folkeskolen skal ske under forudsætning af, at lærerne bliver

kvalificerede til at varetage den undervisningsform. Hun nævner desuden, at mange af de steder hvor det lykkes at få friluftsliv integreret i undervisningen, skyldes det en lærer der har særlige personlige forudsætninger for at inddrage friluftsliv. Marianne Fløe Hestbjerg beskriver, hvorledes lærerne på Naur Sir skole alle har fået videreuddannelse, således at de kan varetage undervisning i den ændrede ramme, og således at de har den teoretisk indsigt, der gør, at de selv tror på projektet og kan argumentere for projektet overfor forældrene.

Kendskab til lokalområdet: Keld Nørgaard peger på, at ikke alle lærer har lige stort kendskab til de muligheder for friluftsliv der kan findes i lokalområdet. Således er det altså væsentligt, at den enkelte skole får afdækket mulighederne for friluftsliv i lokalområdet.

Lettligængelige materialer og forløb: Rikke Christine Stobbe beskriver væsentligheden af, at der er lettligængelig materialer, som knytter sig til fagets mål, som lærerne kan anvende eller lade sig inspirere af.

Læreren skal ville det: Keld Nørgaard og Karen Barfod peger på, at det i høj grad er et spørgsmål om den enkelte lærer, der afgør, hvorvidt friluftsliv inddrages i undervisningen. Desuden kræver det at inddrage friluftsliv i undervisningen, at skoleledelsen aktivt bakker op. Desuden fortæller Keld Nørgaard, at nogle lærere kan have svært ved at se, hvorledes friluftsliv kan bidrage, eller endda være en forudsætning for at opfylde de faglige målsætninger. Niels Kolstrup nævner også forældrenes og politikernes forventninger, som en udfordring for lærerne og skoleledelserne i forhold til at inddrage friluftsliv. Han forklarer at resultaterne ikke viser sig fra dag ét, og det ligner ikke ret meget den skole, som forældregenerationen selv har kendt til. Det kan være vanskeligt at dokumentere eleverne læring, hvis samfundet ønsker at måle i undervisningstid og adskille fagfaglige mål.

Friluftsliv kræver ekstra personale: Keld Nørgaard forklarer, at det at tage ud på ekskursion med de yngste klasser ofte kræver, at der er mere end en lærer med. I skolereformen fremgår det, at der kan inddrages pædagoger, således kan der altså med en ekstra voksen være bedre mulighed for at arrangere ekskursioner.

Sikkerhed: Rikke Chritine Stobbe nævner sikkerheden i forbindelse med friluftsliv som en væsentlig udfordring, og hun vurderer at en del lærer afholder sig fra at lave friluftslivsaktiviteter, da de er bekymrede omkring sikkerheden. Karen Barfod vurderer ikke, at lærerne i dag er særligt godt rustede til at varetage de sikkerhedsmæssige aspekter, der knytter sig til friluftsliv.

Vinterhalvåret: Marianne Fløe Hestbjerg fremhæver vinterhalvåret som den største udfordring i forhold til at anvende uderummet. Det går udover koncentrationen, hvis børnene fryser. Desuden tager det længere tid at komme af sted og tilbage, når

der skal bruges tid på skiftetøj, således kræver vinterhalvåret, at der fortages særlige didaktiske hensyn. På samme måde påpeger Niels Kolstrup, at vinterhalvåret kræver tilvænnning og didaktisk planlægning. Han forklarer, at det naturligvis ikke er hensigtsmæssigt at gennemføre den samme form for undervisning uanset vejr og vind. Samtidig stiller friluftsliv og trivsel i vinterhalvåret langt større krav til elevernes påklædning, søvn og mad.

Kapitel 4 – Perspektivering til udlandet

I dette kapitel inddrages perspektiver på, hvorledes friluftsliv inddrages i grundskolen i andre lande med fokus på Sverige og Norge. Der præsenteres uddrag af læreplanerne, samt interview med forskere. Derudover inddrages pointer fra relevante artikler.

Sverige

Den svenske læreplan og friluftsliv

Friluftsliv indgår som en del af faget 'idrott och hälsa'. Nedenfor præsenteres uddrag af fagets læreplan som omhandler friluftsliv.

Fagets formål

“Teaching in physical education and health should aim at pupils developing all- round movement capacity and an interest in being physically active and spending time outdoors in nature.” (Skolverket, 2011, p. 50)

“Through teaching, pupils should develop the ability to spend time in outdoor settings and nature during different seasons of the year, and acquire an understanding of the value of an active outdoor life.” (Skolverket, 2011, p. 50)

Kernemål 1.-3. klassetrin

“Outdoor life and activities

- *Orienting oneself in the local environment and simple maps. Concepts describing spatial awareness.*
- *Games and movement in nature and the outdoor environment.*
- *Foundations of public right of access.*
- *Factors concerning safety and consideration to others in connection with games, sports and time spent outdoors.”*(Skolverket, 2011, p. 51)

Kernemål 4.-6. klassetrin

“Outdoor life and activities

- *Using maps to orient oneself in the surrounding nature and outdoor environment. Maps – their structure and symbols.*
- *Games and other physical activities in changing natural and outdoor environments during different seasons of the year.*
- *Rights and obligations in nature as set out in the public right of access to land.*
- *Safety and consideration to others in training, playing, games, sports, nature and time spent outdoors.*

- *Bathing practices and safety in and around water during winter. Managing emergency situations in water with different kinds of equipment.* (Skolverket, 2011, p. 52)

Kernemål 7. -9. klasses trin

“Outdoor life and activities

- *Orientation in unfamiliar environments using maps and other aids to locate position.*
- *How different outdoor activities can be planned, organised and carried out.*
- *Rights and obligations in nature as set out in the public right of access to land.*
- *Cultural traditions in connection with outdoor life and recreational activity.*
- *Bathing practices and safety in and around water during winter. Dealing with emergencies in and around water using different kinds of equipment, based on the principle of the extended arm.* (Skolverket, 2011, pp. 52-53)

Erik Backman

Erik Backman: Dr. Fil. i uddannelsesvidenskab med fokus på idræt, fritid og læring. Højskolelektor ved The Swedish School of Sport and Health Sciences.

Idrætsfagets målsætning: I Sverige indgår friluftsliv som en del af målsætning for faget idræt, dog fremgår det ikke præcist, i hvilket omfang der skal undervises i friluftsliv, fortæller Erik Backman. Han forklarer, at der eksisterer en naturlig forståelse for, at friluftsliv skal være en del af idrætsfaget.

En sund livsstil og miljøbevidsthed: Som primær argumentation for at inddrage friluftsliv i idrætsundervisningen fremhæver Erik Backman, at eleverne skal have miljøbevidsthed og friluftslivets positive effekt på helbredet.

Udfordringer for friluftsliv i idrætsundervisningen: Erik Backman forklarer, at selvom man på læreruddannelsen forsøger at uddanne lærerne til at anvende friluftsliv i idrætsundervisningen, så bærer idrætsundervisningen også præg af, at en del af lærerne ikke selv har stor erfaring med friluftsliv og derfor foretrækker at undervise i traditionelle idrætsformer. Derudover peger Erik Backman på, at lærerne i for eksempel byerne finder det svært at nå ud i naturen på grund af begrænset tid. Her vurderer Erik Backman dog, at lærerne med fordel kan blive bedre til at tænke friluftsliv på en mindre traditionel måde og blive bedre til at lave friluftsliv i for eksempel parker.

Friluftsliv skal tilpasses skolens ramme: I forlængelse af de ovennævnte udfordringer omkring at inddrage friluftsliv i idrætsundervisningen, argumenterer Erik Backman for, at friluftsliv i højere grad må forsøges tilpasset til skolens ramme frem for omvendt. Han fortæller også, at mange skoler eksempelvis er gode til at udnytte de nærliggende faciliteter til at udøve friluftsliv og give eleverne de rette kundskaber

og forudsætninger for at dyrke friluftsliv - eksempelvis i form af kompasøvelser og lignende.

Norge

Den norske læreplan og friluftsliv

Friluftsliv indgår som en del af faget 'kroppsøving' og 'mat og helse'. Nedenfor præsenteres uddrag af fagenes læreplaner som omhandler friluftsliv.

Kroppsøving (idræt)

I Norge er friluftsliv et hovedområde i faget kroppsøving.

Årssteg	Hovedområde		
1.-4.	Aktivitet i ulike rørslemiljø		
5.-7.	Idrettsaktivitet	Friluftsliv	
8.-10.	Idrettsaktivitet	Friluftsliv	Trening og livsstil
Vg1-Vg3	Idrettsaktivitet	Friluftsliv	Trening og livsstil

(Utdanningsdirektoratet *1, 2012)

Friluftsliv

"Hovedområdet friluftsliv omfattar kompetanse som trengst for å kunne ferdast i og verdsetje opphald i naturen. Det skal leggjast vekt på lokale friluftstradisjonar, bruk av nærmiljøet og korleis ein kan orientere seg og opphalde seg i naturen til ulike årstider."(Utdanningsdirektoratet *1, 2012)

Kompetencemål etter 7. klassetrin

"Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- orientere seg ved hjelp av kart i kjent terreng*
- fortelje om lokale friluftslivstradisjonar*
- vere med i ulike friluftslivsaktivitetar og praktisere trygg ferdsel under variert vêrtilhøve*
- planleggje og gjennomføre overnattingstur*
- praktisere nokre aktivitetar med røter i samisk tradisjon*
- utføre enkel førstehjelp"*

(Utdanningsdirektoratet *1, 2012)

Kompetence mål efter 10. klassetrin

Friluftsliv

"Hovedområdet friluftsliv omfatter kompetanse som trengst for å kunne ferdast i og verdsetje opphald i naturen. Det skal leggjast vekt på lokale friluftstradisjonar, bruk av nærmiljøet og korleis ein kan orientere seg og opphalde seg i naturen til ulike årstider."(Utdanningsdirektoratet *1, 2012)

"Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- orientere seg ved bruk av kart og kompass i variert terreng og gjere greie for andre måtar å orientere seg på*
- praktisere friluftsliv i ulike naturmiljø og gjere greie for allemannsretten*
- planleggje og gjennomføre turar til ulike årstider, også med overnatting ute"*

(Utdanningsdirektoratet *1, 2012)

Mat og helse (hjemkundskab/madkundsakb)

"lage mat i naturen og bruke naturen som ressurs" (Utdanningsdirektoratet *2, 2012)

Søren Andkjær

I dette og det følgende afsnit henvises til et interview med Søren Andkjær, samt til to af Søren Andkjærs artikler: 'Dansk perspektiv på norsk friluftsliv eller omvendt' og 'A cultural and comparative persepctive on outdoor education in New Zealand and friluftsliv in Denmark'.

Søren Andkjær: Cand. mag., ph.d. og lektor ved Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik – Active Living. Ansvarlig for fagområdet friluftsliv på idrætsstudiet og for tilvalgsfaget Nordisk Friluftsliv. Har desuden skrevet artikler om friluftsliv i både Norge og New Zealand.

Perspektiver på dansk friluftsliv: Søren Andkjær fremhæver i sin artikel 'Dansk perspektiv på norske friluftsliv eller omvendt' tre forhold, som han vurderer kan give perspektiver på dansk friluftsliv:

- "Naturligheden i friluftslivet og den nationale selvforståelse*
- Institutionaliseringsen af friluftslivet på godt og ondt*
- Friluftslivets differentiering, specialisering og aktivisering eksemplificeret ved telemarksski"*

(Andkjær *1, 2012, p. 19)

En del af læreplanen og fælles forståelse af friluftsliv: Søren Andkjær fremhæver to årsager til, at friluftsliv i Norge har en fast plads i grundskolen. For det første fremgår det af læreplanen for idræt, at friluftsliv skal indgå. At friluftsliv indgår som en del af læreplanen betyder således også, at skolerne er nødt til at afsætte den nødvendige tid til friluftsliv. For det andet vurderer Søren Andkjær, at der i Norge er større konsensus om, hvad friluftsliv er, da der findes en helt officiel definition af, hvad friluftsliv dækker over.

Tradition for friluftsliv: Søren Andkjær peger på, at der i Norge findes flere længerevarende uddannelser i friluftsliv, hvilket også kan ses som et udtryk for en tradition for at betragte friluftsliv som et selvstændigt felt. Desuden vurderer han, at friluftsliv i mindre grad er noget, man skal argumentere for, og at der er en større forståelse for de gavnlige effekter ved at involvere børn i friluftsliv. Han skriver desuden i sin artikel: *"Friluftsliv skal ikke først opfindes på ny og sættes ind i en pædagogisk ramme og retfærdiggøres som fagområde"* (Andkjær *1, 2012, p. 19).

De engelsprogede lande

Peter Bentsen peger på en udviklingstendens i retning af adventure frem for friluftsliv, en tendens der blandt andet viser sig på høj- og efterskoler. Outdoor, adventure og extreme er således begreber der også begynder at dukke op i friluftslivet herhjemme.

New Zealand

En del af skolens målsætning: Søren Andkjær fortæller, at man også på New Zealand har gjort Outdoor Education til en del af skolens målsætning.

Fastlagte forløb i friluftcentre: I New Zealand foregår en del af undervisningen i større friluftcentre, hvor eleverne ofte køres igennem forskellige fastlagte forløb, som fx "Rope Courses".

Personlig udvikling: Forløbene har overvejende fokus på personlig- og gruppeudvikling. Generelt er fokus således i mindre grad, end i den nordiske tradition, på naturforståelsen. Søren Andkjær beskriver desuden i sin artikel, hvor han komparerer New Zealand med Danmark: *"It is argued that outdoor education in New Zealand is focused on action, risk and challenge, with personal development as the central pedagogical goal."* (Andkjær *2, 2012)

Kapitel 5 - Afrunding

Da denne rapport snarere skal danne udgangspunkt for styrgruppens videre arbejde, end give endelige svar, opsummeres denne rapport i punktform med spørgsmål, som har rejst sig under den foreløbige undersøgelse. Disse spørgsmål kan således danne baggrund for det videre arbejde. Derudover opsummeres også de ideer som informanterne har præsenteret.

Spørgsmål på baggrund af reformen

- Hvordan kan Friluftsrådet og dets medlemsorganisationer bidrage til at danne bro mellem skolen og foreningslivet?
- Hvordan kan friluftsliv bidrage til de 45 minutters daglig motion?
- Hvordan kan den understøttende undervisning og den længere skoledag være med til at understøtte friluftsliv?
- Hvordan kunne valgfaget "Friluftsliv" se ud?
- Hvis friluftsliv gøres til en større del af målsætningen i idræt, hvordan kan man så eksaminere heri?

Spørgsmål på baggrund af interviewene

Definition af friluftsliv

- Hvilke former for friluftsliv ønskes? (friluftsliv som et selvstændigt mål eller som en ramme for opfyldelse af andre faglige mål?)
- Hvad er formålet med at inddrage friluftsliv i skolen? (Teambuilding, inklusion, motion og sundhed, opgradering af faglighed, koble teori og praksis, introduktion til friluftsliv, variation i undervisningen)
- Skal friluftslivet tilpasses skolens ramme? Eller skal skolen tilpasses friluftslivets ramme?

Friluftsliv og fælles mål

- I hvilke fag skal friluftsliv indskrives?
- Skal der præciseres i hvilket omfang det skal indgå?
- Hvordan skal det indskrives? Hvilke arbejdsformer indbyder eksempelvis til friluftsliv?
- Hvilke metoder kan inddrages, som indbyder til friluftsliv? (Jf. Skolereformens ambition om mere tydelighed omkring metoder)

Uddannelse af lærerne

- Hvordan rustes lærerne didaktisk til at varetage friluftsliv?

- Hvordan rustes lærerne sikkerhedsmæssigt til at varetage friluftsliv?
- Hvordan får man lærerne til at "knække koden" og tænke friluftsliv ind i undervisningen?

Tid og fagenes strukturering

- Hvordan kan tværfaglighed være med til at imødekomme den tilsyneladende udfordring omkring tid?
- Hvordan kan den understøttende undervisning bruges til at imødekomme den tilsyneladende udfordring omkring tid?

Klargøring af friluftslivets faglige kvaliteter

- Hvad er de særlige kvaliteter ved friluftsliv i undervisningen?
- Hvordan kan Friluftsrådet og dets medlemsorganisationer være med til at tydeliggøre potentialet i friluftsliv i forhold til målsætningerne?

Ideer på baggrund af interviews

- Gøre friluftsliv til en del af målsætningen i et eller flere fag
- Indtænke tværfaglighed for at skabe rum og tid til friluftsliv og for at opnå det fulde faglige og sociale udbytte af at inddrage friluftsliv
- Indføre faste "udeskoledage" som en del af årsplanen hvor alle fag bidrager med timer
- Undervisningsmaterialer der inddrager friluftsliv og er tydeligt knyttet til Fælles Mål
- Kortlægge de lokale muligheder for samarbejde med Friluftsrådets medlemsorganisationer

Litteraturliste

Andkjær *1, S. (2012). Dansk perspektiv på norsk friluftsliv eller omvendt. In *Perspektiver på dansk friluftsliv* (Johnsen, Martin ed., pp. 18-2). Dansk Friluftsliv - forum for natur og friluftsliv.

Andkjær *2, S. (2012 18-Januar). A cultural and comparative perspective on outdoor education in New Zealand. Retrieved 2013 10-Oktober from http://findresearcher.sdu.dk:8080/portal/files/70538016/JAOEL_Andkjaer_2012.pdf

Jordet, A. N. (2011). Uteskole - en del av skolens utvidede læringsrom. <http://www.udeskole.dk/site/teorilaering/790/>. Retrieved 2013 26-september from www.udeskole.dk

Regeringen. (7. Juni 2013). *Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti), Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen.*

Skolverket. (2011). Curriculum for the compulsory school, preeschool class and the recreation centre 2011. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2687>. Retrieved 2013 10-October

Utdanningsdirektoratet *1. (2012 1-august). Læreplan i kroppsøving. <http://www.udir.no/kl06/KRO1-03/>. Retrieved 2013 10-October

Utdanningsdirektoratet *2. (2012 1-August). Læreplan i mat og helse. <http://www.udir.no/kl06/MHE1-01/>. Retrieved 2013 10-October

Faghæfter

Retrieved October 2013 from

<http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/Faelles-Maal/Alfabetisk>

Biologi (2009)

Fysik/kemi (2009)

Geografi (2009)

Historie (2009)

Hjemkundskab (2009)

Idræt (2009)

Matematik (2009)

Natur/teknik (2009)

